

ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЯК ФАКТОР ЦІЛІСНОГО ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

Мазур І.О.

Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського

Необхідність екологічного виховання зумовлена наявністю світової екологічної кризи, причина якої криється у практичній діяльності людини, що обумовлена її антропоцентричною свідомістю.

Національна доктрина розвитку освіти України в XXI столітті, Концепція екологічної освіти і виховання визначають одне із важливих соціально значущих завдань сучасної школи - виховання особистості в душі дбайливого, відповідального ставлення до довкілля на основі усвідомлення єдності людини й природи та вироблення таких моделей поведінки, що мотивують і спонукають до екологічно безпечної діяльності.

Аналіз психолого-педагогічної літератури та педагогічної практики формування у студентів ціннісного ставлення до природи засвідчив наявність протиріч між: завданнями екологічного виховання та недостатньою моральною і професійною готовністю вчителів до їх розв'язання; змістом виховної роботи та негативними прикладами ставлення до природи громадян; усвідомленням студентами необхідності розв'язувати екологічні проблеми і незрозумінням особистої ролі в цьому процесі; авторитетом батьків (учителів, друзів тощо), вчинки яких не завжди екологічно доцільні, та особистою екологічною позицією; усвідомленням молоді необхідності збереження природи та водночас негативним ставленням особистості до окремих об'єктів і явищ природи; бажанням здійснювати практичні екологічні заходи та недостатньою підтримкою друзів, дорослих, місцевої влади тощо. Процес формування у студентів екологічної вихованості в умовах вищого навчального закладу здійснюється не системно, без відповідного матеріально-технічного забезпечення. Відтак, ці та інші причини негативно впливають на процеси екологічного виховання студентів вищого навчального закладу.

Отже, актуальність розв'язання проблем взаємодії людини з навколишнім середовищем, нагальна потреба у зміні традиційних методів екологічного виховання, а також гостра необхідність у наданні йому системного, особистісно-орієнтованого, гуманістичного спрямування зумовили вибір теми дослідження «Екологічне виховання студентів вищого навчального закладу як фактор цілісного формування особистості».

Мета даної статті - теоретично обґрунтувати ефективні педагогічні шляхи екологічного виховання студентів в навчально-виховному процесі вищого навчального закладу.

Цілісне формування особистості майбутнього фахівця вимагає здійснення цілеспрямованої виховної роботи в різних напрямках : екологічному, моральному, правовому, трудовому, економічному, естетичному, фізичному та ін. Однак, екологічна криза вимагає інтенсивного екологічного виховання всього населення, зокрема студентської молоді. Як зазначає Л. Лук'янова, необхідно виховувати екологічно грамотного фахівця, здатного усвідомлювати себе органічною складовою природи та визнавати необхідність партнерської взаємодії, непрагматичного ставлення до навколишнього середовища [3].

У Концепції екологічної освіти України наголошується на необхідності підготовки фахівців з високим рівнем екологічних знань, екологічної свідомості і культури на основі нових критеріїв оцінки відносин людського суспільства та природи (не насильство, а гармонійне співіснування з нею!) [2].

Тому, провідною метою екологічного виховання є формування відповідального і дбайливого ставлення до природи, що базується на екологічній свідомості. [1].

У 70-х роках видатний педагог В. О. Сухомлинський писав: «Пізнання природи, оволодіння знаннями про неї захоує в собі ще не використані досі можливості для того, щоб знання формували позиції людини - соціально-політичні, моральні, естетичні, а ці позиції, по суті, і є світоглядом у дії. Природа - не тільки середовище навколо нас, її всенародне добро і багатство, за яке кожний громадянин нашого суспільства відповідає - це червона нитка світоглядних переконань» [4].

Для забезпечення ефективного екологічного виховання студентської молоді, потрібно забезпечити різноплановість екологічної освіти, охопити всі її рівні, забезпечити потреби держави в екологічно грамотних кадрах з урахуванням потреб усіх регіонів; використовувати різноманітні форми та методи екологічного навчання, враховувати специфіку навчальних матеріалів відповідно до особливостей і потреб вищих навчальних закладів і регіонів; тісно взаємопов'язувати екологічну тематику навчання з життєво важливими інтересами студентів, населення; ознайомлювати студентів із новітніми результатами екологічних досліджень у прикладних галузях; вміло поєднувати навчальний матеріал екологічного змісту із практичною діяльністю студентів у природному середовищі; забезпечити системний підхід до екологічного виховання, який передбачає поєднання знань — переконань — готовності до діяльності — безпосередньої діяльності у природі.

Екологічна підготовка спеціаліста спрямовується на якісне засвоєння ним усього обсягу екологічних знань відповідно до специфіки програм дисциплін. У формуванні екологічної культури студентів важливе місце посідає курс «Екологія». Засвоєнню матеріалу цього курсу значною мірою сприяють виконання лабораторних, розрахунково – графічних, курсових, дипломних робіт, перегляди документальних фільмів і слайдів, які демонструють дію екологічних законів та принципів на практиці.

Екологічне виховання у вищій школі забезпечується шляхом вивчення спецкурсів, накопичення студентами необхідної інформації через відвідування інтернет сайтів, спілкування з досвідченими спеціалістами природничих кваліфікацій. Дуже важливим є поєднання теоретичних знань із практичною діяльністю студентів, включенні екологічних аспектів у структуру предметних, спеціальних узагальнюючих тем; поєднання аудиторних занять із безпосереднім спілкуванням з природою; використанні проблемних методів навчання; поєднанні аудиторної і позааудиторної природоохоронної роботи. [5]

Екологічна підготовка майбутніх фахівців повинна здійснюватися систематично, цілеспрямовано, послідовно, з використанням різноманітних методів і форм виховного процесу. Адже, метою екологічного виховання є виховання екологічно свідомих громадян країни, здатних нести відповідальність за стан довкілля та необхідність робити все щодо його поліпшення.

Література

1. Загальна методика навчання біології: Навч. Посібник / І.В. Мороз, А.В. Степанюк, О.Д. Гончар та ін. ; За ред. І.В. Мороза. – К. : Либідь, 2006. – С. 212
2. Концепція екологічної освіти України // Інформац. зб. МОН України. - 2002. - № 7. - С. 4
3. Лук'янова Л.Б. Періодизація розвитку екологічної освіти // Актуальні проблеми педагогіки: методологія, теорія і практика: 36. наук, праць / Горлівський держ. пед. ін. іноземних мов. - Горлівка, 2004.- Вип. 1. - С. 98

4. Сухомлинський В. О. Природа, праця, світогляд // Вибр. твори: В 5 т. — К.: Рад. шк., 1977. — Т. 5. С. 534
5. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: Навч. Посіб.-К.: «Академвидав», 2006. — С. 270-273

ДАВАЙТЕ ВЧИТИСЯ ЛЮБИТИ ВОДУ!

Малаканова Л.В., Боловацька Ю.І.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Вода – одна із найбільш розповсюджених на Землі сполук, яка існує в природі у чотирьох станах – газоподібному, рідкому, твердому і м'яко-кристалічному (колоїдному), тому вона унікальна. Людина знайома з нею від народження, саме тому фраза «Вода – це життя» або «Людина – це одухотворена вода» для багатьох поки що нічого не значить. Замислююся, що ми знаємо про воду? Як не дивно, але вода дотепер залишається мало вивченою речовиною природи. Вочевидь, це тому, що її багато, вона скрізь, вона навколо нас, над нами, під нами, в нас.

«Вода – необхідна умова існування всіх живих організмів на землі. Вода – дорожча золота», – стверджували бедуїни, які все життя мандрували в пісках. В живому організмі вода – це середовище, в якому відбуваються хімічні реакції, проводяться імпульси, регулюється температура тіла. При необхідності людина і тварини можуть в своєму організмі синтезувати первинну воду. У верблюда, наприклад, жир, що міститься в горбі, може шляхом окислення дати до 40 літрів води.

Зв'язок між водою та життям такий значущий, що В.І. Вернадський розглядав життя, як особливу колоїдну водну систему, як особливе царство природних вод. Отже, щоб життя тривало, щоб людина була здоровою і довго жила, вода повинна бути чистою, цілющою, структурованою, енергетично зарядженою. Проте Всесвітня Організація Охорони Здоров'я стверджує, що: за останні 40 років тривалість життя людини скоротилася на 7 років; 85 % захворювань людей викликані вживанням брудної води; щороку в річці всього світу скидається до 450 млрд. м³ побутових та промислових відходів, тому вода містить більше 13 тис. токсичних речовин; кожні 8 секунд від хвороб, що викликані брудною водою гине дитина; щорічно від брудної води вмирає в світі 25 млн. людей; якість води в головній річці України – Дніпрі суттєво змінилася в гірший бік через надзвичайно високий вміст органічних речовин; 90 % водогонів подають у будинки воду, що не відповідає санітарним нормам, тому не може бути питною, а може використовуватися лише як технічна.

Крім того, біля 60 % поверхні Землі складають зони, де відсутня прісна вода чи відчувається гостра її нестача. Майже 500 млн. людей страждають від хвороб, які викликані нестачею чи якістю питної води. Прісна вода складає лише біля 2 % всіх водних ресурсів планети. Вже зараз більше мільярда землян не мають доступу до чистої води.

Вода в природних джерелах (наземних і підземних) містить нітрати, пестициди, гербіциди, важкі метали, які пригнічують активність величезної кількості ферментів – основних виконавців біохімічних функцій у живому організмі. Важкі метали призводять до значних порушень у діяльності нервової системи, репродуктивної системи, становлять загрозу виникнення пренатальних захворювань і мутацій.

Синтетичні органічні сполуки – пластмаси, синтетичні волокна, лаки, фарби, розчинники, клеї тощо – нерідко нездатні до біодеградації – залучаються до метаболізму клітини без розкладу чи з утворенням ще